

Arkadiusz Artyszak

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

PRODUKCJA BURAKA CUKROWEGO W WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM W LATACH 2002-2011¹

PRODUCTION OF SUGAR BEET IN THE WIELKOPOLSKA PROVINCE IN THE YEARS 2002-2011

Słowa kluczowe: burak cukrowy, Unia Europejska, województwo wielkopolskie

Key words: sugar beet, the European Union, the Wielkopolska province

Abstrakt. Celem badań była ocena zmian, jakie zaszły w produkcji buraka cukrowego w woj. wielkopolskim w latach 2002-2011 oraz wskazanie ich przyczyn. W tym celu wykorzystano dane Banku Danych Lokalnych GUS oraz wyniki powszechnych spisów rolnych w 2002 i 2010 r. Na podstawie danych z 2010 r. dla powiatów i gmin przedstawiono liczbę gospodarstw, w których prowadzono uprawę buraka cukrowego oraz wyliczono średnią wielkość plantacji, którą porównano z średnią dla woj. i całego kraju. W latach 2002-2011 powierzchnia uprawy buraka cukrowego w woj. wielkopolskim zmniejszyła się o 21,4%, plony zwiększyły się o 33,8%, a zbiory wzrosły o 1,5%. Od 2002 do 2010 r. areal buraka cukrowego w 2 powiatach został ograniczony o 10,0%, w 10 powiatach o 10,1-20,0%, w 8 powiatach o 20,1-30,0%, w 2 powiatach o 30,1-40,0%, w 3 powiatach o 50,1-60,0%, w jednym powiecie o 60,1-70,0%, w 2 powiatach o 70,1-80,0% i w jednym powiecie o 90,1-100,0%, a tylko w 5 powiatach wzrósł. Głównym powodem ograniczenia produkcji buraka cukrowego była reforma rynku cukru w Unii Europejskiej w latach 2006-2009.

Wstęp

W Europie burak cukrowy jest jedynym surowcem wykorzystywanym do produkcji cukru. Polska jest trzecim pod względem wielkości producentem buraka cukrowego i cukru w Unii Europejskiej (UE). Powierzchnia uprawy buraka cukrowego w Polsce w latach 2001-2010 zmalała o 38,4%, podczas gdy we Francji zmniejszyło się o 1,4%, a w Niemczech o 23,2% [Artyszak 2012a]. Burak cukrowy uprawiany jest w Polsce w kilku województwach, a jednym z nich jest województwo wielkopolskie.

W 2002 r. przerób surowca prowadziło w woj. wielkopolskim 9 cukrowni. W 2003 r. spółka Nordzucker zdecydowała o zamknięciu cukrowni Szamotuły, a rok później koncern Pfeifer & Lange podjął podobną decyzję w sprawie cukrowni Kościan, Zbiersk i Zduny [Niemczak 2008]. W 2008 r. koncern Pfeifer & Lange zdecydował o zamknięciu cukrowni Gosławice. W wyniku tych działań w 2011 r. czynne były 4 cukrownie – 3 należące do Pfeifer & Lange (Gostyń, Miejska Górka i Środa Wlkp.) oraz Opalenica ze spółki Nordzucker. Zamknięcie nowoczesnej cukrowni Gosławice przez koncern Pfeifer & Lange, w której wcześniej dokonano znacznych inwestycji, było spowodowane administracyjnym obniżeniem limitu produkcji cukru dla Polski o 13,5% od sezonu 2008/2009 [Rozporządzenie Rady 1260/2007]. Krajowy Program Restrukturyzacji administrowany przez ARR objął 153 gminy w woj. wielkopolskim, w których 4609 rolników całkowicie lub częściowo utraciło prawo do uprawy buraka cukrowego (17,2% wszystkich takich rolników w kraju) [Obwieszczenie MRiRW 2009, 2010, 2011]. W ramach działania „Modernizacja gospodarstw rolnych” ARR wypłaciła 574 wnioskodawcom z Wielkopolski 19047,5 tys. zł (21,3% kwoty krajowej). Z działania „Zwiększanie wartości dodanej podstawowej produkcji rolnej i leśnej” 5 przedsiębiorców otrzymało 7942,9 tys. zł (20,9% kwoty krajowej) [<http://arr.gov.pl>]

Celem badań była ocena zmian, jakie zaszły w produkcji buraka cukrowego w woj. wielkopolskim w latach 2002-2011 oraz wskazanie ich przyczyn.

¹ Artykuł opublikowany z funduszy własnych autora.

Material i metodyka badań

W badaniach wykorzystano dane Banku Danych Lokalnych GUS dotyczące produkcji buraka cukrowego w woj. wielkopolskim w latach 2002–2011 oraz wyniki powszechnych spisów rolnych w 2002 i 2010 r., charakteryzujące powierzchnię uprawy w poszczególnych powiatach i gminach. Wyliczono udział produkcji buraka cukrowego w woj. wielkopolskim w stosunku do produkcji krajowej w poszczególnych latach. Scharakteryzowano 40 gmin, w których produkcja buraka cukrowego w 2002 r. była największa. Na podstawie danych z 2010 r. dla powiatów i gmin przedstawiono liczbę gospodarstw, w których prowadzono uprawę buraka cukrowego oraz wyliczono średnią wielkość plantacji (takie dane z 2002 r. są niedostępne), którą porównano z średnią dla województwa i całego kraju. Średnią wielkość plantacji dla całego kraju obliczono na podstawie danych GUS oraz Europejskiego Związku Producentów Cukru (CEFS). Wyniki zaprezentowano w tabelach.

Tabela 1. Powierzchnia uprawy buraka cukrowego w poszczególnych powiatach w woj. wielkopolskim
Table 1. Sugar beet cultivation area in different districts in the Wielkopolska province

Podregion/ Subregion	Powiat/District	Powierzchnia uprawy/Cultivation area [ha]					
		gospodarstwa rolne ogółem/ agricultural holdings total			gospodarstwa indywidualne/ private farms		
		2002	2010	zmiana/ change [%]	2002	2010	zmiana/ change [%]
Kaliski	razem/total	9 120,57	6 632,57	-27,3	8 060,37	5 659,94	-29,8
	jarociński	1 915,85	1 522,36	-20,5	1 484,94	1 146,48	-22,8
	kaliski	1 424,41	681,61	-52,1	1 424,41	681,61	-52,1
	kępiński	327,71	79,90	-75,6	327,31	77,88	-76,2
	krotoszyński	3 267,90	2 583,86	-20,9	2 930,31	2 337,36	-20,2
	ostrowski	882,45	682,57	-22,7	832,45	521,13	-37,4
	ostrzeszowski	2,50	6,90	+176,0	2,50	6,90	+176,0
	pleszewski m. kalisz	1 290,39 9,36	1 051,06 24,31	-18,5 +159,7	1 049,09 9,36	864,27 24,31	-17,6 +159,7
Koniński	razem/total	12 311,77	8 423,16	-31,6	10 569,34	6 697,66	-36,6
	gnieźnieński	3 747,39	3 103,35	-17,2	2 923,51	2 174,39	-25,6
	kolski	2 200,75	648,29	-70,5	2 006,62	424,36	-78,9
	koniński	1 866,73	704,99	-62,2	1 866,73	704,99	-62,2
	śłupecki	2 261,32	1 971,87	-12,8	1 980,32	1 801,77	-9,0
	turecki	120,42	9,86	-91,8	120,42	9,86	-91,8
	wrzesiński	2 115,16	1 575,7	-25,5	1 671,74	1 573,19	-5,9
	m. konin	-	9,10	-	-	9,10	-
Leszczyński	razem/total	18 182,43	14 372,09	-21,0	11 429,66	9 595,03	-16,1
	gostyński	6 315,29	4 448,65	-29,6	3 878,78	3 347,63	-13,7
	grodziski	2 113,10	1 835,40	-13,1	1 396,49	1 365,30	-2,2
	kościański	2 563,30	2 167,71	-15,4	1 347,68	893,54	-33,7
	leszczyński	2 066,27	1 790,19	-13,4	1 048,10	902,65	-13,9
	międzychodzki	150,67	128,93	-14,4	100,67	128,93	+28,1
	nowotomyski	1 588,80	1 501,52	-5,5	1 129,20	1 102,16	-2,4
	rawicki	3 213,75	2 416,84	-24,8	2 401,49	1 771,97	-26,2
	wolsztyński	161,05	76,11	-52,7	117,05	76,11	-35,0
	m. leszno	10,20	6,74	-33,9	10,20	6,74	-33,9
Pilski	razem/total	2 852,70	1 951,56	-31,6	2 347,90	1 543,79	-34,2
	chodzieski	38,78	18,09	-53,4	30,78	18,09	-41,2
	czarnkowsko- trzcianecki	59,81	51,24	-14,3	59,81	51,24	-14,3
	pilski	1 008,03	723,88	-28,2	781,23	550,36	-29,6
	wągrowiecki	1 724,75	1 136,58	-34,1	1 454,75	902,33	-38,0
	złotowski	21,33	21,77	+2,1	21,33	21,77	+2,1
Poznański	razem/total	11 441,25	11 005,10	-3,8	7 847,70	6 631,99	-15,5
	obornicki	854,27	689,11	-19,3	448,98	409,89	-8,7
	poznański	5 535,92	4 852,73	-12,3	3 445,70	3 080,60	-10,6
	szamotulski	1 812,70	2 194,88	+21,1	1 624,27	1 657,83	+2,1
	średzki	1 979,61	1 749,55	-11,6	1 647,82	917,08	-44,3
śremski	1 258,75	1 518,83	+20,7	680,93	566,59	-16,8	
m. Poznań	m. Poznań	27,05	38,70	+43,1	27,05	32,25	+19,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie PSR 2002 i 2010

Source: own study based on the Common Agricultural Census 2002 and 2010

Tabela 2. Produkcja buraka cukrowego w woj. wielkopolskim w latach 2002-2011
 Table 2. Sugar beet production in the Wielkopolska province in 2002-2011

Wyszczególnienie/Specification	Lata /Years										
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2002-2011
Powierzchnia uprawy/Cultivation area [ha]											
Ogółem/Total:	303 037	286 303	297 257	286 179	262 046	247 432	187 484	199 936	206 407	203 512	247 959
- Polska/Poland	54 022	53 954	54 334	52 906	50 391	48 615	39 594	41 884	42 825	42 467	48 099
Gospodarstwa indywidualne/private farms:											
- Polska/Poland	254 020	232 868	243 905	235 174	215 897	202 939	155 819	16 2441	164 931	164 054	203 205
- woj. wielkopolskie/Wielkopolska province	40 268	40 582	40 195	38 614	37 541	36 002	28 140	3 0946	30 312	31 462	35 406
Plony/Yields [t/ha]											
Ogółem/Total:	44,3	41,0	42,8	41,6	43,8	51,3	46,5	54,3	48,3	57,4	47,1
- Polska/Poland	47,1	37,7	42,6	43,7	43,1	51,0	43,8	57,9	49,0	60,7	47,7
Gospodarstwa indywidualne/private farms:											
- Polska/Poland	43,9	41,4	42,7	41,0	43,5	50,3	46,7	55,3	48,3	57,5	47,1
- woj. wielkopolskie/Wielkopolska province	46,8	37,9	42,6	43,9	42,6	50,1	44,8	60,8	50,2	62,6	48,2
Zbiory [tys. t]/Harvest [thous. t]											
Ogółem/Total:	13 433,9	11 739,5	12 730,4	11 912,4	11 474,8	12 681,6	8 715,2	10 849,2	9 972,6	1 674,2	11 518,4
- Polska/Poland	2 542,1	2 033,3	2 316,4	2 309,4	2 171,3	2 478,2	1 734,2	2 423,4	2 100,0	2 579,4	2 268,8
Gospodarstwa indywidualne/private farms:											
- Polska/Poland	11 157,3	9 648,9	10 414,2	9 635,4	9 400,1	10 212,0	7 278,3	8 979,4	7 972,4	9 440,4	9 413,8
- woj. wielkopolskie/Wielkopolska province	1 886,4	1 538,0	1 710,7	1 695,0	1 600,1	1 804,4	1 260,0	1 882,1	1 521,4	1 968,1	1 686,6
Udział produkcji buraka cukrowego w woj. wielkopolskim w produkcji krajowej/Share of sugar beet production in the Wielkopolska province in domestic production [%]											
Powierzchnia uprawy/Growing area:											
- ogółem/total	17,8	18,8	18,3	18,5	19,2	19,6	21,1	20,9	20,7	20,9	19,4
- gospod. indywidualne/private farms	15,9	17,4	16,5	16,4	17,4	17,7	18,1	19,1	18,4	19,2	17,4
Plony/Yields:											
- ogółem/total	106,3	92,0	99,5	105,0	98,4	99,4	94,2	106,6	101,4	105,7	101,3
- gospod. indywidualne/private farms	106,6	91,5	99,8	107,1	97,9	99,6	95,9	109,9	103,9	108,9	102,3
Zbiory/Harvest:											
- ogółem/total	18,9	17,3	18,2	19,4	18,9	19,5	19,9	22,3	21,1	22,1	19,7
- gospod. indywidualne/private farms	16,9	15,9	16,4	17,6	17,0	17,7	17,3	21,0	19,1	20,8	17,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Source: own study based on CSO LDB

Wyniki badań

W 2002 r. najczęściej buraka cukrowego uprawiano w podregionie leszczyńskim – 18,2 tys. ha, czyli 33,7% powierzchni w całym województwie (tab. 1). Do 2010 r. areal buraka cukrowego w tym podregionie zmniejszył się o 21%. W tym okresie w 2 powiatach powierzchnia uprawy została ograniczona o 10,0%, w 10 powiatach o 10,1-20,0%, w 8 powiatach o 20,1-30,0%, w 2 powiatach o 30,1-40,0%, w 3 powiatach o 50,1-60,0%, w jednym powiecie o 60,1-70,0%, w 2 powiatach o

Tabela 3. Czterdzieści gmin o największej powierzchni uprawy buraka cukrowego w woj. wielkopolskim

Table 3. Forty communes with the largest area under sugar beet in the Wielkopolska province

Gmina/ Commune	Powierzchnia uprawy/Cultivation area [ha]					
	gospodarstwa rolne, ogółem/ agricultural holdings total			gospodarstwa indywidualne/private farms		
	2002	2010	zmiana/ change [%]	2002	2010	zmiana/ change [%]
Piaski	1933,48	539,74	-72,1	451,50	368,36	-18,4
Krobia	1232,71	1106,33	-10,3	903,97	840,69	-7,0
Środa Wlkp.	1195,40	1057,46	-11,5	972,61	442,65	-54,5
Miejska Górka	1139,73	944,78	-17,1	1093,73	899,78	-17,7
Kościan	1015,54	446,30	-56,1	466,24	258,16	-44,6
Września	966,30	887,66	-8,1	672,30	686,63	+2,1
Koźmin Wlkp.	955,02	793,56	-16,9	880,02	718,61	-18,3
Buk	933,07	872,83	-6,5	768,07	756,73	-1,5
Opalenica	922,68	900,87	-2,4	728,63	708,89	-2,7
Stęszew	872,35	790,39	-9,4	590,85	518,43	-12,3
Kleszczewo	870,35	860,94	-1,1	373,25	385,32	3,2
Bojanowo	860,18	621,00	-27,8	446,92	362,13	-19,0
Krotoszyn	801,99	613,59	-23,5	801,99	596,59	-25,6
Czempiń	796,72	1253,36	+57,3	404,90	334,62	-17,4
Kamieniec	770,95	700,34	-9,2	447,95	404,83	-9,6
Jaraczewo	761,01	569,06	-25,2	439,66	289,18	-34,2
Dobrzyca	739,05	606,06	-18,0	629,05	548,04	-12,9
Pogorzela	730,58	718,21	-1,7	678,58	606,17	-10,7
Dopiewo	724,97	573,19	-20,9	116,85	116,09	-0,7
Granowo	716,48	608,15	-15,1	471,87	433,56	-8,1
Borek Wlkp.	691,93	572,18	-17,3	443,93	348,18	-21,6
Strzałkowo	683,67	809,02	+18,3	683,67	714,83	+4,6
Rozdrażew	678,99	530,26	-21,9	655,99	530,26	-19,2
Kobylin	663,58	529,63	-20,2	447,58	375,08	-16,2
Brodnica	663,31	970,22	+46,3	291,17	261,76	-10,1
Oborniki	656,41	551,58	-16,0	365,42	347,58	-4,9
Chodów	652,83	444,71	-31,9	458,70	261,58	-43,0
Trzemeszno	640,39	571,87	-10,7	391,39	423,14	8,1
Pępowo	637,77	531,68	-16,6	559,98	465,18	-16,9
Damasławek	630,87	319,16	-49,4	500,87	246,72	-50,7
Krzemieniewo	619,37	577,54	-6,8	114,30	128,29	+12,2
Słupca (w)	604,25	511,15	-15,4	604,25	511,15	-15,4
Kłecko	598,16	448,44	-25,0	598,16	299,70	-49,9
Rawicz	597,91	470,03	-21,4	244,91	129,03	-47,3
Kostrzyn	574,64	441,88	-23,1	378,64	301,37	-20,4
Gostyń	556,79	459,46	-17,5	353,79	288,77	-18,4
Poniec	532,03	521,05	-2,1	487,03	430,28	-11,7
Żelazków	528,30	323,26	-38,8	528,03	323,26	-38,8
Jarocin	523,17	365,42	-30,2	487,17	365,42	-25,0
Kołaczkowo	521,86	485,76	-6,9	521,86	429,68	-17,7

(w) – gmina wiejska/rural commune

Źródło: opracowanie własne na podstawie PSR 2002 i 2010

Source: own study based on the Common Agricultural Census 2002 and 2010

70,1-80,0% i w jednym powiecie o 90,1-100,0%. Tylko w 5 powiatach powierzchnia buraka cukrowego od 2002 do 2010 r. wzrosła.

Średnia powierzchnia uprawy buraka cukrowego w woj. wielkopolskim w latach 2002-2011 wyniosła 48,1 tys. ha ogółem i 35,4 tys. ha w gospodarstwach indywidualnych, co stanowiło odpowiednio 19,4 i 17,4% areалу krajowego (tab. 2). Najwięcej buraka cukrowego uprawiano w 2004 r. (54,3 tys.), a najmniej w 2008 r. (39,6 tys. ha). Od 2002 do 2011 r. areal uprawy tej rośliny ulegał zmniejszeniu z 54,0 do 42,5 tys. ha (o 21,4%), czyli mniej niż w całym kraju (o 32,8%).

Rolnictwo w woj. wielkopolskim stoi na wysokim poziomie, o czym świadczy nie tylko większe niż średnie w kraju zużycie nawozów NPK, ale i wapna rolniczego (od 2006 r.) [BDL 2013]. Region ten boryka się jednak z gorszymi warunkami glebowymi i niedoborem wody [Gutmański 1991]. Dlatego średnie plony buraka cukrowego w ocenianej dekadzie w Wielkopolsce były o 1,3% większe niż w całym kraju. Niekorzystne warunki pogodowe odbiły się negatywnie na plonowaniu buraka cukrowego w latach 2003-2004 oraz 2006-2008. Od 2002 do 2011 r. plony buraka cukrowego w woj. wielkopolskim wzrosły o 33,8% (z 46,8 do 62,6 t/ha).

Przeciętne zbiory buraka cukrowego w latach 2002-2011 w Wielkopolsce wyniosły prawie 2,3 mln t ogółem i 1,7 mln t w gospodarstwach indywidualnych, co stanowiło odpowiednio 19,7

i 17,9% produkcji krajowej. Największe zbiory odnotowano w 2011 r. (2,6 mln t), a najmniejsze w 2008 r. (1,7 mln t). Od 2002 do 2011 r. zbiory uległy zwiększeniu o 1,5%, a ich udział w produkcji krajowej wzrósł z 18,9 do 22,1%.

W tabeli 3 zestawiono 40 gmin o największej powierzchni uprawy buraka cukrowego w 2002 r. W tych gminach burak cukrowy uprawiano na powierzchni 31,2 tys. ha, co stanowiło 57,7% powierzchni w całym województwie. Do 2010 r. w analizowanych gminach areal buraka cukrowego zmniejszył się o 17,0%, czyli do 25,9 tys. ha (60,5% powierzchni w województwie), w tym w 10 gminach o 10,0%, w 12 gminach o 10,1-20,0%, w 9 gminach o 20,1-30,0%, w 3 gminach o 30,1-40,0% i w po jednej gminie o 40,1-50,0%, 50,1-60,0% i 70,1-80,0%, a tylko w 3 gminach wzrósł.

W 2010 r. produkcję buraka cukrowego w woj. wielkopolskim prowadzono w 8862 gospodarstwach ogółem, w tym w 8689 gospodarstwach indywidualnych (tab. 4). Najwięcej gospodarstw, w których uprawiano burak cukrowy, było w powiatach gostyńskim (994) i krotoszyńskim (762). Średnia wielkość plantacji w woj. wielkopolskim wyniosła 4,83 ha (ogółem). W skali kraju średnia wielkość plantacji wyliczona na podstawie danych GUS to 4,02 ha. Inną średnią można wyliczyć na podstawie danych

Tabela 4. Liczba gospodarstw i średnia powierzchnia plantacji buraka cukrowego w poszczególnych powiatach w woj. wielkopolskim w 2010 r.
Table 4. Number of farms and average area of sugar beet plantation in different districts in the Wielkopolska province in 2010

Podregion/ Subregion	Powiaty/ Districts	Gospodarstwa rolne ogółem/Agriculturals holdings total		Gospodarstwa indywidualne/ Private farms	
		liczba/ number	średnia pow. plantacji/ average area of plantations [ha]	liczba/ number	średnia pow. plantacji/ average area of plantations [ha]
Kaliski	razem/total	2034	3,26	2014	2,81
	jarociński	355	4,29	352	3,26
	kaliski	391	1,74	391	1,74
	kępiński	38	2,10	37	2,10
	krotoszyński	762	3,39	754	3,10
	ostrowski	186	3,67	184	2,83
	ostrzeszowski	9	0,77	9	0,77
	pleszewski m. kalisz	286 7	3,68 3,47	280 7	3,09 3,47
Koniński	razem/total	1999	4,21	1970	3,40
	gnieźniński	641	4,84	628	3,46
	kolski	192	3,38	190	2,23
	koniński	346	2,04	346	2,04
	słupecki	408	4,83	404	4,46
	turecki	21	0,47	21	0,47
	wrzesiński	385	4,09	375	4,20
	m. konin	6	1,52	6	1,52
Leszczyński	razem/total	2775	5,18	2720	3,53
	gostyński	994	4,48	980	3,42
	grodziski	373	4,92	366	3,73
	kościański	269	8,06	258	3,46
	leszczyński	253	7,08	244	3,70
	międzychodzki	29	4,45	29	4,45
	nowotomyski	286	5,25	278	3,96
	rawicki	509	4,75	503	3,52
	wolsztyński	58	1,31	58	1,31
	m. leszno	4	1,69	4	1,69
Pilski	razem/total	507	3,85	496	3,11
	chodzieski	10	1,81	10	1,81
	czarnkowsko- trzcianecki	24	2,14	24	2,14
	piłski	178	4,07	175	3,14
	wągrowiecki	288	3,95	280	3,22
	złotowski	7	3,11	7	3,11
	-				-
Poznański	razem/total	1534	7,17	1478	4,49
	obornicki	106	6,50	99	4,14
	poznański	695	6,98	674	4,57
	szamotuński	392	5,60	384	4,32
	średzki	207	8,45	195	4,70
	śremski	134	11,33	126	4,50
M. Poznań	m. Poznań	13	2,98	11	2,93

Źródło: opracowanie własne na podstawie PSR 2010

Source: own study based on the Common Agricultural Census 2010

Europejskiego Związku Producentów Cukru [CEFS 2011]. Według tych danych w 2010 r. w Polsce uprawiano 195 176 ha buraka cukrowego w 38 208 gospodarstwach, co daje przeciętną wielkość plantacji wynoszącą 5,11 ha. Największą przeciętną powierzchnią plantacji charakteryzował się powiat śremski (11,33 ha). Średnia plantacja w gospodarstwach indywidualnych miała powierzchnię 3,49 ha i była największa w powiecie średzkim (4,70 ha).

Tabela 5. Liczba gospodarstw i średnia powierzchnia plantacji buraka cukrowego w 40 gminach w woj. wielkopolskim w 2010 r.

Table 5. Number of farms and the average size of sugar beet plantations in 40 communes in the Wielkopolska province in 2010

Gmina/ Commune	Gospodarstwa rolne ogółem/Agriculturals holdings total		Gospodarstwa indywidualne/ Private farms	
	liczba/ number	średnia powierzchnia plantacji/ average area of plantations [ha]	liczba/ number	średnia powierzchnia plantacji/ average area of plantations [ha]
Piaski	139	3,88	138	2,67
Krobia	237	4,67	234	3,59
Środa Wlkp.	105	10,07	98	4,52
Miejska Górka	276	3,42	275	3,27
Kościan	71	6,29	66	3,91
Września	154	5,76	152	4,52
Koźmin Wlkp.	235	3,38	232	3,10
Buk	178	4,90	177	4,28
Opalenica	175	5,15	170	4,17
Stęszew	114	6,93	110	4,71
Kleszczewo	76	11,33	74	5,21
Bojanowo	57	10,89	55	6,58
Krotoszyn	224	2,74	223	2,68
Czempiń	98	12,79	95	3,52
Kamieniec	114	6,14	111	3,65
Jaraczewo	102	5,58	101	2,86
Dobrzyca	155	3,91	153	3,58
Pogorzela	155	4,63	151	4,01
Dopiewo	31	18,49	28	4,15
Granowo	120	5,07	116	3,74
Borek Wlkp.	101	5,67	100	3,48
Strzałkowo	111	7,29	110	6,50
Rozdrażew	178	2,98	178	2,98
Kobylin	86	6,16	82	4,57
Brodnica	43	22,56	41	6,38
Oborniki	86	6,41	83	4,19
Chodów	102	4,36	101	2,59
Trzemeszno	117	4,89	114	3,71
Pępowo	148	3,59	147	3,16
Damasławek	70	4,56	68	3,63
Krzemieniewo	37	15,61	35	3,67
Słupca (w)	126	4,06	126	4,06
Kłecko	74	6,06	73	4,11
Rawicz	45	10,45	42	3,07
Kostrzyn	69	6,40	66	4,57
Gostyń	99	4,64	98	2,95
Poniec	115	4,53	112	3,84
Żelazków	160	2,02	160	2,02
Jarocin	105	3,48	105	3,48
Kołaczkowo	127	3,82	125	3,44

(w) – gmina wiejska/rural commune

Źródło: opracowanie własne na podstawie PSR 2010

Source: own study based on the Common Agricultural Census 2010

W 2010 r. w 40 ocenianych gminach województwa wielkopolskiego produkcję buraka cukrowego prowadziło 4815 gospodarstw ogółem, w tym 4587 gospodarstw indywidualnych (tab. 5). Stanowiło to 54,3% oraz 52,8% liczby gospodarstw ogółem i indywidualnych uprawiających burak cukrowy w województwie. W 4 gminach było do 50 gospodarstw (ogółem), w 10 gminach 51-100, w 15 gminach 101-150, w 7 gminach 151-200, w 3 gminach 201-250 i w jednej gminie 251-300. Średnia wielkość plantacji w analizowanych gminach w 2010 r. wyniosła 5,38 ha ogółem i była o 11,4% większa niż dla całego województwa. Dla gospodarstw indywidualnych było to 3,81 ha, czyli o 9,2% więcej niż dla województwa. Największą średnią powierzchnią plantacji ogółem charakteryzowała się gmina Brodnica (22,56 ha).

Podsumowanie

Zmiany w produkcji buraka cukrowego w woj. wielkopolskim w latach 2002-2011 były spowodowane przede wszystkim reformą unijnego rynku cukru w latach 2006-2009. Mimo ograniczenia powierzchni uprawy, przy jednoczesnym wzroście plonów, nastąpiło nieznaczne zwiększenie zbiorów, ale np. w woj. lubelskim w tym samym okresie odnotowano ich spadek [Artyszak 2012b]. Reforma miała zarówno niekorzystny, jak i korzystny wpływ na produkcję buraka cukrowego w woj. wielkopolskim. Za niekorzystne należy uznać ograniczenie powierzchni uprawy, a co z tym się wiąże zmuszenie wielu rolników do zaprzestania produkcji. Zmiany korzystne to wzrost plonów i postępująca koncentracja produkcji. Niejasna jest przyszłość uprawy buraka cukrowego w woj. wielkopolskim, a wynika z to z planów Komisji Europejskiej co do zniesienia limitów produkcji cukru w UE od sezonu 2015/2016. Parlament Europejski przegłosował utrzymanie limitów do 2020 r., ale MRiRW

opowiedziało się za ich zniesieniem od roku 2017/2018. Na początku maja 2013 r. brakowało decyzji Rady UE w tej sprawie. Gdyby zniesiono limity produkcji cukru uprawa buraka cukrowego w Polsce, a w tym w woj. wielkopolskim ulegałaby znacznemu ograniczeniu.

Literatura

- Agencja Rynku Rolnego wypłaciła prawie 1230 mln PLN pomocy dla Beneficjentów działań Krajowego Programu Restrukturyzacji, [Tryb dostępu: http://arr.gov.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1304:wypata-pomocy-beneficjentom-dziaa-krajowego-programu-restrukturyzacji-793-mln-pln&catid=80:krajowy-program-restrukturyzacji&Itemid=148], dostęp luty 2013.
- Artyszak A. 2012a: *Zmiany w produkcji buraka cukrowego w Polsce na tle Unii Europejskiej w I dekadzie XXI wieku*, Roczn. Nauk. SERiA t. XIV, z. 1, s. 16-19.
- Artyszak A. 2012b: *Zmiany w produkcji buraka cukrowego w województwie lubelskim w latach 2002-2011*, Zesz. Nauk. SGGW w Warszawie, Polityki Europejskiej, Finanse i Marketing, 8(57), s. 26-35.
- Baza Danych Lokalnych GUS, [<http://stat.gov.pl/bdl>], [data odczytu: luty 2013].
- CEFS Sugar Statistics. 2011: Wyd. CEFS, Brussels, ss. 27.
- Gutmański I. 1991: *Przydatność rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski*, [W:] I. Gutmański (red.), *Produkcja buraka cukrowego*, PWRiL, Poznań, s. 85-108.
- Niemczak M. 2008: *Przemiany struktur polskiego przemysłu cukrowniczego jako efekt procesu restrukturyzacji*, Prace Komisji Geografii i Przemysłu, 10, s. 109-122.
- Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie Krajowego Programu Restrukturyzacji, Monitor Polski nr 44, poz. 672.
- Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie wykazu gmin objętych procesem restrukturyzacji, wskazanych w Krajowym Programie Restrukturyzacji, Monitor Polski nr 44, poz. 673.
- Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie zmiany wykazu gmin objętych procesem restrukturyzacji, wskazanych w Krajowym Programie Restrukturyzacji, Monitor Polski nr 12, poz. 127.
- Obwieszczenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 czerwca 2011 r. w sprawie zmiany Krajowego Programu Restrukturyzacji, Monitor Polski nr 61, poz. 585, 2011.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1260/2007 z dnia 9 października 2007 r. zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 318/2006 w sprawie wspólnej organizacji rynków w sektorze cukru, Dz.Urz. WE L 283 z dnia 27.10.2007, 1-7.

Summary

The purpose of this article is to assess the changes that have taken place in the production of sugar beet in the Wielkopolska province in the years 2002-2011, and identify their causes. For this purpose, the data CSO Local Data Bank, and the results of Common Agricultural Census in 2002 and 2010. Based on data from 2010 for districts and communes shows the number of households in which sugar beet cultivation was carried out and the calculated average area of the plantation, which was compared with the average for the region and the country. In 2002-2011 area under sugar beet in the Wielkopolska province decreased by 21.4%, yield increased by 33.8%, and the harvest increased by 1.5%. From 2002 to 2010 sugar beet area in 2 districts has been reduced by 0-10.0%, in 10 districts by 10.1-20.0%, in 8 districts 20.1-30.0%, in 2 districts by 30.1-40.0%, in 3 districts by 50.1-60.0%, in one district by 60.1-70.0%, in 2 districts by 70.1-80.0% and in one district by 90.1-100.0%, and only in 5 districts increased. The main reason for limiting the production of sugar beet was the reform of the sugar market in the European Union in 2006-2009.

Adres do korespondencji
dr inż. Arkadiusz Artyszak
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Katedra Agronomii
ul. Nowoursynowska 166
02-787 Warszawa
tel. (22) 59 32 702
e-mail: arkadiusz_artyszak@sggw.pl